

14.4.2023

Dnro: 210/D.a.2./2023

**Valtioneuvoston kanslia
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Lapin hyvinvointialue**

Asia: **SAAMELAISEN PSYKOSOSIAALISEN TUEN YKSIKÖN TOIMINTA**

Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikön (Uvjj – Uvjä – Uvja) toiminta on turvattu. Yksikkö tarjoaa saamelaiskulttuurin mukaisia ja saamenkielisiä mielenterveyspalveluita matalalla kynnyksellä – neuvoo, tukea ja kriisityötä omalla äidinkielellä (pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame, suomi). Yksikkö on perustettu tukemaan saamelaisten ja Suomen valtion välistä totuus- ja sovintokomissiotyötä. Saamelaisten totuus- ja sovintokomission asettamispäätöksen 28.10.2021 mukaan totuus- ja sovintoprosessin tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida historiallista ja nykyistä syrjintää, mukaan lukien valtion sulauttamispolitiikkaa, sekä oikeuksien loukkauksia, selvittää miten nämä vaikuttavat saamelaisiin ja heidän yhteisönsä nykyisessä tilanteessa ja ehdottaa, miten voitaisiin edistää yhteyttä saamelaisten ja Suomen valtion välillä sekä saamelaisten keskuudessa. Komission työn tulee purkaa ja auttaa käsittelemään traumoja, joita saamelaiset niin kansana kuin yksilöinä kantavat ylisukupolvisesti. Psykososiaalinen tuki on olennainen osa saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin toteutumista. (Mandaatti 28.10.2021.)

Tässä kannanotossaan Saamelaiskäräjät haluaa painottaa seuraavien asiakokonaisuuksien merkitystä ja huomioimista psykososiaalisen tuen järjestämisessä:

1. Saamelaiskäräjät tukee yksikön toiminnan jatkumista.
2. Saamenkielisistä mielenterveyspalveluista on ollut vajetta. Yksikkö on ensimmäinen tosiasiallisen matalan kynnyksen omakielistä ja kulttuurinmukaista mielenterveyspalvelua saamelaisille kansallisesti tuottava taho.
3. Saamelaisille suunnattujen psykososiaalisten palveluiden tuottaminen ja kehittäminen on turvattu myös totuus- ja sovintokomissiotyön päätyttyä.

Viittaamme Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin ja ihmisoikeuslainten antamiin suosituksiin seuraavasti:

*YK:n kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta*¹ valvova rotusyrjintäkomitea on vuosina 2013 ja 2017 suositellut, että valtio varmistaa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden (CERD/C/FIN/CO/23; CERD/C/FIN/CO/20–22). Komitea on kiinnittänyt huomiota siihen, että saamenkielisiä sosiaali- ja terveyspalveluja on saatavilla edelleen liian vähän huolimatta valtion pyrkimyksestä vahvistaa saamen kielten ja kulttuurin osaamista sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön keskuudessa. Komitea on suositellut, että valtio varmistaa terveys- ja mielenterveyspalvelujen sekä sosiaalipalvelujen tarjonnan saamen kielellä. (CERD/C/FIN/CO/23)

*YK:n lapsen oikeuksia koskevaa yleissopimusta*² valvova komitea on vuonna 2011 esittänyt huolenaiheensa siitä, että saamelaislapset eivät saa saamen kielillä terveydenhuoltopalveluja mukaan lukien mielenterveyspalveluja eivätkä terapiaa ja psykiatrista hoitoa (CRC/C/FIN/CO/4).

¹ SopS6/1978

² SopS 59/1991, 60/1991

*Euroopan neuvoston alueellisia ja vähemmistökieliä koskeva yleissopimusta*³ valvova Euroopan neuvoston ministerikomitea on antanut vuonna 2018 suosituksen valtiolle ryhtymään lisätoimiin varmistukseen saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saavutettavuutta (CM/RecChL/2018/5).

*Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimusta*⁴ valvova Euroopan neuvoston ministerikomitea on vuonna 2017 suositellut välittömiksi toimiksi saamen kielten osaamisen vahvistamista. Komitea on suositellut, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tulee pyrkiä tuottamaan jokaisen ensimmäisellä kielellä, erityisesti ruotsin ja saamen kielillä. (CM/ResCMN/2017/1)

Yksikön tuottamalle palvelulle on tarve niin saamelaisten kotiseutualueella kuin muuallakin Suomessa. Toiminnan jatko on vakiinnutettava saamelaisen mielenterveystyön kehittymisen mahdollistumiseksi, jotta yksikkö voi toteuttaa tavoitteellista mielenterveystalveluiden kehittämistä. Toiminnan aikana saamelaista mielenterveystyötä on luotu saamenkieli- ja kulttuuritaitoista ammattihenkilöstöä lisäkouluttamalla. Päihdetyön kehittäminen sekä erityisesti lastensuojelun kentältä noussut tarve kehittää sosiaalityön kulttuuritulkkitoimintaa ovat esimerkkejä toiminnan aikana esille nousseista kehittämistarpeista.

Saamelaiskäräjät edellyttää, että tässä kannanotossa esille nostetut seikat tulee huomioida saamelaisen psykososiaalisen tuen järjestämisessä. Saamelaisen mielenterveystalveluiden rahoitus yksikön toiminnan jatkumisena ja kehittymisenä tulee turvata myös totuus- ja sovintokomission työn päätyttyä siten, että toimintaa tuotetaan jatkossakin kansallisesti saamelaisväestön kielelliset, kulttuuriset ja alueelliset tarpeet sekä saamelaisten historia ja alkuperäiskansa-asema huomioiden.

Inarissa 17.4.2023

Tuomas Aslak Juuso
Puheenjohtaja

Pia Ruotsala-Kangasniemi
Hallintopäällikkö

(Hyväksytty Saamelaiskäräjien kokouksessa 14.4.2023., 7 §)

Tiedoksi: Oikeusministeriö, Kolttien kyläkokous, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Uvjj – Uvjâ – Uvja,
Totuus- ja sovintokomissio

(Asian valmisteluun osallistuivat ma. sosiaali- ja terveystalveeri Kaisa Ruokojärvi ja sosiaali- ja terveystalveeri Anne Länsman-Magga)

Lisätietoja antaa:

Kaisa Ruokojärvi

kaisa.ruokojarvi@samediggi.fi

Tel. +358 (0)10 839 3157 / Mob. +358 (0)40 570 8457

³ SopS 23/1998

⁴ SopS 1-2/1998